

۲۱۸۹۸۰۵

به نام خدا

نگاهی به کاربرد اقتصاد رفتاری در مالیات ستانی

نویسنده

دکتر یگانه موسوی جهرمی، دکتر سحر دهقان

شرکت چاپ و نشر بازرگانی

وابسته به مؤسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی

تهران ۱۴۰۰

سرشناسه:	موسوی جهرمی، یگانه، ۱۳۳۸ -
عنوان و نام پدیدآور:	نگاهی به کاربرد اقتصاد رفتاری در مالیات سنانی / نویسندگان یگانه موسوی جهرمی، سحر دهقان.
مشخصات نشر:	تهران: شرکت چاپ و نشر بازگانی، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری:	۱۴۹ ص.
شابک:	۷-۸۸۶-۴۶۸-۹۶۴-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی:	فیا
موضوع:	مالیات
موضوع:	Taxation
موضوع:	Tax collection
موضوع:	مالیات -- جمع آوری
شناسه افزوده:	مالیات -- مدیریت و سیاست
شناسه افزوده:	Tax administration and procedure
رده بندی کنگره:	دهقان، سحر، ۱۳۶۴ -
رده بندی دیویی:	شرکت چاپ و نشر بازگانی
شماره کتابشناسی ملی:	HJ۲۳۱۵
وضعیت رکورد:	۳۳۶/۲
	۷۵۶۵۴۵۹
	فیا

شرکت چاپ و نشر بازگانی

وابسته به مؤسسه مطالعات و پژوهش های بازگانی

نگاهی به کاربرد اقتصاد رفتاری در مالیات سنانی

نویسندگان: دکتر یگانه موسوی جهرمی، دکتر سحر دهقان
ویراستار: زهرا پیرحیاتی

صفحه آرا: سولماز دمندان

طراح جلد: پاشا دارابی

چاپ اول: بهار ۱۴۰۰

قیمت: ۴۹،۰۰۰ تومان

تیراژ: ۳۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۶۸-۸۸۶-۷

لینوگرافی، چاپ و صحافی: شرکت چاپ و نشر بازگانی

« کلیه حقوق محفوظ و مخصوص شرکت چاپ و نشر بازگانی است. »

نشانی: تهران، خیابان کارگر شمالی، نبش کوچه همدان، شماره ۱۲۰۴

توزیع و پخش: ۶۶۹۳۹۳۲۹ - ۰۲۱ / فروشگاه مرکزی: ۶۶۴۲۵۱۱۸ - ۰۲۱

واحد نشر مکتوب: ۶۶۴۳۹۲۰۶ - ۰۲۱

واحد نشر الکترونیک: ۶۶۴۳۹۲۰۲ - ۰۲۱ / digital.cppc.ir

فروشگاه های اینترنتی WWW.CPPC.ir / WWW.1CPPC.ir / www.takbab.com

پیشگفتار

مالیات یکی از موضوعات مورد توجه و مطالعه اقتصاددانان کلاسیک بوده است. بسیاری از آنها عوامل رفتاری در این زمینه را مطالعه نموده اند. در حقیقت «چهار قاعده»^۱ آدام اسمیت در خصوص مالیات، نقطه شروعی برای بسیاری از مشارکت‌ها در سال‌های بعدی شد که هریک از آنها دارای بُعد رفتاری است. برابری، اطمینان، راحتی در پرداخت، اقتصادی بودن چهار ویژگی مالیات‌ستانی مطلوب هستند که آدام اسمیت در کتاب ثروت ملل خود به آن اشاره کرده است. دو مفهوم اول مربوط به دیدگاه وی نسبت به منصفانه بودن مالیات است و اینکه مالیات‌ستانی باید به شکل معین باشد نه دلخواه. سومین اصل این است که مالیات باید در زمان مناسب آن وصول شود و یا در زمانی که احتمال راحتی بیشتری برای پرداخت‌کننده داشته باشد. در نهایت، مالیات‌ستانی باید به گونه‌ای باشد که از جیب مردم جامعه برداشته شود و به خزانه دولت واریز شود. اسمیت همچنین به بعضی از هزینه‌های روانشناختی ناشی از مالیات اشاره می‌کند. وی در یک عبارت مهم «رسیدگی نفرت‌انگیز جمع‌کنندگان مالیاتی» بیان می‌کند که ممکن است «مشکلات غیرضروری» ناشی از مالیات‌ستانی مانند رنجش خاطر و فشار را به وجود آورد و اگرچه رنجش خاطر ایجاد شده صرفاً هزینه نیست، اما مطمئناً وضعیتی است که هر فرد می‌خواهد از آن بیرون بیاید.

فهرست مطالب

۳	پیشگفتار
۱۱	مقدمه
۱۵	فصل اول: معرفی اقتصاد رفتاری
۱۵	انسان اقتصادی عقلایی
۱۷	دانش اقتصاد رفتاری جدید
۲۱	روانشناسی شناختی
۲۱	مرز رابطه بین اقتصاد و روانشناسی
۲۷	تصمیم‌گیری تحت شرایط عدم اطمینان
۳۳	فصل دوم: مالیات و نظام مالیاتی
۳۳	مقدمه
۳۴	تعریف مالیات
۳۶	مالیات و انواع آن
۳۹	نظام مالیاتی
۴۰	ویژگی‌های یک نظام مالیاتی مطلوب و ملاک‌های سنجش عملکرد آن
۴۶	ضرورت وجود مالیات در اقتصاد از منظر مکاتب اقتصادی
۴۷	اصطلاحات مالیاتی

۵۰	جنبه روانشناسی مالیات ستانی
----	-----------------------------

فصل سوم: اقتصاد رفتاری و سیاست های مالیاتی

۵۵	مقدمه
۵۶	نتایج رفاهی
۵۷	بستری به منظور اجرای سیاست
۵۸	سیاست گذاری با استفاده از اقتصاد رفتاری
۵۸	ابعاد اقتصاد رفتاری در سیاست گذاری
۵۹	عقلانیت ناقص
۶۰	ترجیحات غیر استاندارد
۶۱	نگرشی جدید در خصوص ساده بودن قوانین و مقررات مالیاتی و فرایند اخذ مالیات
۶۶	اثرات پیچیدگی سیستم مالیات ستانی بر رفاه
۶۹	جذابیت سیستم مالیاتی
۷۱	سیاست های انتقالی
۷۲	پس انداز
۷۳	بیمه سلامت
۷۴	مالیات و سیاست مالی
۷۵	ساختار کاهش مالیات
۷۵	اعمال کاهش مالیات
۷۶	بخشودگی مالیاتی
۷۹	بخشودگی مالیاتی در کشورهای مختلف

فصل چهارم: یک نظریه کاربردی در سیستم مالیاتی

۹۳	مقدمه
۹۵	تئوری چشم انداز
۹۹	ویژگی های تئوری چشم انداز

۱۰۱	فرار مالیاتی با استفاده از تئوری مطلوبیت انتظاری و تئوری چشم انداز
۱۰۲	تئوری مطلوبیت انتظاری
۱۰۳	تئوری چشم انداز
۱۰۶	استخراج مدل
۱۰۷	مقادیر پارامترها به منظور استخراج نتایج
۱۰۹	محاسبات
۱۰۹	سناریوهای جرایم مالیاتی
۱۱۲	سناریوهای وزن احتمال
۱۱۴	توجیه اقتصادی نتایج
۱۱۴	نتایج حاصل شده و فرار مالیاتی
۱۱۷	فصل پنجم: تلنگر مالیاتی
۱۱۷	مقدمه
۱۲۰	تعریف تلنگر
۱۲۴	تلنگر مالیاتی
۱۲۴	انگیزش ها
۱۲۶	پیش فرض ها
۱۲۷	هنجارها
۱۲۹	کاربردی از تلنگر در زمینه اخذ مالیات
۱۳۴	طراحی پروژه
۱۳۸	نتیجه پروژه
۱۴۲	پیگیری
۱۴۵	نتیجه گیری

مقدمه

مطالعه در خصوص ابعاد تصمیم‌گیری‌های اقتصادی انسان‌ها در طی زمان به گونه‌ای صورت گرفت که در اواسط قرن هجدهم میلادی همگام با پیدایش اقتصاد کلاسیک، شکل ماهوی خود را یافت؛ به این ترتیب پایه و اساس دانش اقتصاد رفتاری خرد بنا نهاده شد. برخلاف آنچه عموماً فکر می‌کنند، کتاب ثروت ملل^۱ آدام اسمیت^۲ (۱۷۷۶) بیش از آنکه بر تولید ثروت تأکید کند، روانشناسی افراد را مورد توجه قرار داده است. نظریه عواطف اخلاقی که در سال ۱۷۹۵ منتشر شد، زیرساخت‌های عاطفی و ذهنی فعل و انفعالات انسان از جمله معاملات اقتصادی وی را توصیف می‌کند. در زمان اسمیت اعتقاد رایج این بود که رفتار افراد را می‌توان بر حسب مؤلفه‌های کاملاً عقلایی و کمی مدل‌سازی کرد. اما برخی همانند اسمیت، فکر می‌کردند که هر انسانی در زمان تولد، دارای یک مدار روحی درونی و یک منبع تأثیر و نفوذ است که احوال ظاهری او را شکل می‌دهد. اسمیت معتقد بود که این دست نامرئی^۳، هم رفتار اقتصادی و هم رفتار اجتماعی را هدایت می‌کند. تصمیم‌گیری کاملاً عقلایی هیچ‌گاه در تحلیل‌های اسمیت نفوذ نکرد، در مقابل نظریه عواطف اخلاقی به اعتقاد وی حتی در موضوعات مالی نیز غالب است، نظریه‌ای که بر عناصری مثل مباحثات، شرمساری، تزلزل و خودخواهی متمرکز است. به عبارات زیر از اسمیت توجه کنید:

1. Wealth of nation

2. Adam smith

3. Invisible hand